

Sygn. akt II CSK 63/21

POSTANOWIENIE

Dnia 21 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Łochowski

w sprawie z powództwa E. spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w K.
przeciwko M. K.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 kwietnia 2021 r.
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Okręgowego w P.
z dnia 11 sierpnia 2020 r., sygn. akt X Ga (...),

- 1. odrzuca skargę kasacyjną w zakresie dotyczącym punktu pierwszego zaskarżonego wyroku;**
- 2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie;**
- 3. zasądza od M. K. na rzecz E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w P. z 11 sierpnia 2020 r., zaskarżając ten wyrok w całości, wnosząc o jego uchylenie oraz uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji, zniesienie postępowania w zakresie

dotkniętym nieważnością oraz przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne:

1) Czy pełnomocnictwo ogólne w formie aktu notarialnego do reprezentowania mandanta w pełnym zakresie, w tym przed organami i instytucjami administracji państwowej i rządowej, organami i instytucjami samorządu terytorialnego, wszelkimi innymi instytucjami publicznymi i niepublicznymi, osobami prawnymi, jednostkami nieposiadającymi osobowości prawnej oraz osobami fizycznymi, udzielone osobie spełniającej przesłanki z art. 87 k.p.c. stanowi pełnomocnictwo procesowe w rozumieniu art. 88 k.p.c. i legitymuje osobę przedstawiającą takowe pełnomocnictwo do dopuszczenia udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika strony w postępowaniu sądowym?

2) Czy o pozbawieniu strony możliwości obrony swych praw stanowi pozbawienie faktycznej możliwości działania strony pozwanej przez odmowę dopuszczenia do udziału w sprawie w zakresie jedynej rozprawy, poprzedzającej bezpośrednio wydanie wyroku, w charakterze pełnomocnika strony?

3) Czy powinność sądu w zakresie udzielania stronie występującej bez profesjonalnego pełnomocnika pouczeń, w sytuacji gdy zachodzi potrzeba zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania, ogranicza się wyłącznie do udzielenia pouczeń na piśmie wraz z doręczeniem stronie nakazu zapłaty?

4) Czy w przypadku wystąpienia potrzeby zapobieżenia nierówności podmiotów toczącego się postępowania, dopuszczenie dowodu z urzędu jest zasadne, w szczególności, wobec konieczności dopuszczenia dowodu z opinii biegłego w celu udowodnienia faktu mającego dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie, a co do których to faktów sąd ocenił, iż nie posiada wiadomości specjalnych oraz w celu przeciwdziałania niebezpieczeństwu oczywiście nieprawidłowego, podważającego funkcję procesu rozstrzygnięcia sprawy?

5) Czy wnioski dowodowe złożone na etapie postępowania apelacyjnego, przez profesjonalnego pełnomocnika wstępującego do sprawy na rzeczonym etapie,

zastępującego stronę, która wykazała nieporadność, niedostateczną znajomości prawa i z uwagi na stopień skomplikowania sprawy nie była w stanie zrozumieć istoty prowadzonego postępowania i podjąć w związku z tym stosownych czynności procesowych, a nadto wobec okoliczności, iż o konieczności powołania stosownego dowodu strona dowiedziała się z uzasadnienia orzeczenia, można uznać za spóźnione i podlegające oddaleniu?

Ponadto, skarżący wskazał, że (1) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, tj. art. 88 k.p.c. w zw. z art. 91 k.p.c., (2) zachodzi nieważność postępowania, z uwagi na pozbawienie strony pozwanej możliwości obrony swych praw przed sądem pierwszej instancji, (3) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W odpowiedzi na skargę powód wniósł o jej oddalenie oraz zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna w części, w jakiej dotyczy pkt 1 zaskarżonego orzeczenia, uwzględniającego apelację pozwanego podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna. Jedną z przesłanek dopuszczalności środka zaskarżenia jest bowiem interes prawny w zaskarżeniu. Dla jego powstania konieczne jest istnienie stanu pokrzywdzenia orzeczeniem (*gravamen*), który występuje, gdy zaskarżone orzeczenie narusza interesy skarżącego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13). Pozwany nie ma interesu w zaskarżeniu wyroku sądu II instancji w zakresie, w jakim sąd ten na skutek apelacji pozwanego zmienił wyrok sądu I instancji i oddalił powództwo w części. Brak interesu prawnego w zaskarżeniu powoduje odrzucenie skargi kasacyjnej jako niedopuszczalnej na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Ponadto zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej,

skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. W niniejszej sprawie wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na wszystkich czterech przesłankach przesądu.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02 i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Sformułowane przez skarżącego zagadnienia prawnego nie spełniają tak określonych wymagań. Wątpliwości autora skargi kasacyjnej koncentrują się bowiem nie wokół wykładni przepisów, ale oceny charakteru konkretnego pełnomocnictwa złożonego w toku postępowania i skutków niedopuszczenia osoby legitymującej się tym pełnomocnictwem do działania w sprawie. Skarżący oczekuje więc wypowiedzi co do stosowania przepisów w konkretnej sprawie, co nie pozwala Sądowi Najwyższemu na udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu. Natomiast, zagadnienia prawne odnoszące się do pouczeń dokonywanych przez sąd i aktywności sądu na płaszczyźnie postępowania dowodowego są na tyle abstrakcyjne, że nie jest jasne, jak ich rozstrzygnięcie miałyby wpłynąć na wynik sprawy.

Z kolei przesłanka przyjęcia skargi do rozpoznania, o jakiej mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie została w skardze w ogóle uzasadniona. W tym zakresie skarga zawiera jedno zdanie, wskazujące na to, że istnieje potrzeba wykładni przepisów

prawnych budzących poważne wątpliwości, tj. art. 88 k.p.c. w zw. z art. 91 k.p.c. Nie zostało nawet wyjaśnione, na czym te wątpliwości polegają.

Zdaniem skarżącego, w sprawie zachodzi nieważność postępowania z wagi na pozbawienie pozwanego możliwości obrony jego praw, na skutek odmowy dopuszczenia do udziału w sprawie Z. Ł. w charakterze pełnomocnika strony, co naruszyło równowagę procesową stron oraz miało wpływ na możliwość działania strony w procesie. W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw zachodzi jednak wówczas, gdy strona, wbrew swej woli, została faktycznie pozbawiona możliwości działania. Ten przejaw nieważności występuje wtedy, gdy na skutek wadliwości procesowych czynności sądu lub strony przeciwnej strona nie mogła brać i faktycznie nie brała udziału w postępowaniu lub jego istotnej części, a skutki tych wadliwości nie mogły być usunięte na następnych posiedzeniach przed wydaniem wyroku w danej instancji. Ocena, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony swych praw, dokonywana jest przy tym na podstawie konkretnych okoliczności sprawy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 10 maja 1974 r., II CR 155/74; z 10 lipca 1974 r., II CR 331/74; z 10 maja 2000 r., III CKN 416/98; z 10 stycznia 2001 r., I CKN 999/98; z 18 października 2001 r., IV CKN 478/00; z 13 czerwca 2002 r., V CKN 1057/00 i z 27 lutego 2002 r., III CKN 875/99).

W sprawie objętej skargą nie może być mowy o pozbawieniu skarżącego możliwości działania, ponieważ uczestniczył on aktywnie w postępowaniu sądowym. Nie może o tym przesądzać niedopuszczenie do udziału w sprawie Z. Ł. w charakterze pełnomocnika strony, co miało miejsce podczas jednego posiedzenia przed sądem pierwszej instancji, poprzedzającego wydanie wyroku. Pozwany nie wyjaśnił przy tym, w jaki sposób dopuszczenie do udziału w sprawie pełnomocnika miałyby wpłynąć na przebieg posiedzenia oraz na wydane w sprawie rozstrzygnięcie. Pomijając już, że brak jest przekonujących argumentów wskazujących, że decyzja sądu o niedopuszczeniu Z. Ł. do udziału w sprawie w charakterze pełnomocnika była procesowo wadliwa.

Skarżący nie wykazał również, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Oczywista zasadność skargi, przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi

wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że doszło do kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 grudnia 2013 r., III SK 19/13; z 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14), a przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi (postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 października 2007 r., III CSK 216/07; z 20 marca 2014 r., I CSK 18/14). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest zatem oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02; z 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07; z 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08 i z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08). Skarżący musi więc wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), że kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 17 marca 2006 r., I CSK 63/05; z 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07 i z 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania jest w tym zakresie niezwykle lakoniczne. Nie wiadomo nawet, z naruszeniem jakich przepisów skarżący wiąże oczywistą zasadność skargi. Nie może być przy tym skuteczny zabieg, którym posłużył się autor skargi odsyłając na tej płaszczyźnie do zarzutów skargi. Treść zarzutów kasacyjnych nie może być podstawą uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, ponieważ są to dwa odrębne elementy konstrukcyjne skargi kasacyjnej.

Co więcej, jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów) generalnie wyklucza możliwość przyjęcia, że skarga jest oczywiście uzasadniona. Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy

(por. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 listopada 2020 r., III PK 192/19). Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi wątpliwości, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14). To co ma świadczyć o oczywistej zasadności skargi nie może być jednocześnie ujmowane jako podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., gdyż jeżeli występuje istotne zagadnienie prawne albo poważny problem świadczący o potrzebie wykładni przepisu, to nie można jednocześnie twierdzić, że z tych samych przyczyn skarga jest oczywiście uzasadniona, jako że twierdzenie o oczywistej zasadności skargi pozostaje wówczas w kolizji z problemami prawnymi warunkującymi pierwszą i drugą podstawę przedsądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2012 r., I UK 118/12). Taka konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania dyskwalifikuje jego zasadność już na samym wstępie.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w części, w jakiej nie podlegała odrzuceniu, oraz zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. 2018 r., poz. 265 ze zm.) zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.